12.1.2017

LEMMIKKIELÄIMILLE SUUNNATTUJEN PERUSELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN YHTIÖITTÄMISEEN TAI MARKKINAEHTOISEEN HINNOITTELUUN LIITTYVÄT ONGELMAT

Lemmikkieläimille suunnattuja peruseläinlääkäripalveluja ei voida erottaa muista maakunnan järjestämisvelvoitteen piirissä olevista eläinlääkäripalveluista

Maakunnan velvoitteena olevat eläinlääkäripalvelut ovat:

-lemmikkieläimille suunnatut peruseläinlääkäripalvelut virka-aikana
-lemmikkieläimille suunnattu kiireellinen eläinlääkärinapu kaikkina vuorokauden aikoina
-hyötyeläimille suunnatut peruseläinlääkäripalvelut virka-aikana
-hyötyeläimille suunnattu kiireellinen eläinlääkärinapu kaikkina vuorokauden aikoina

Vaikka maakunta ei järjestäisikään lemmikkieläimille suunnattuja peruseläinlääkäripalveluja alueen yksityisten palvelujen takia, maakunnan on kuitenkin järjestettävä lemmikkieläimille suunnattua kiireellistä eläinlääkärinapua kaikkina vuorokauden aikoina, myös virka-aikana. Jos maakunta tuottaa kiireellisen eläinlääkärinavun itse, maakunnan on ylläpidettävä sitä varten vastaanottotilat ja tarvittava henkilöstö. Kiireellisen eläinlääkärinavun erottaminen peruseläinlääkäripalveluista sairaan eläimen kohdalla on erittäin vaikeaa.

Yhtiöittämisvelvoite tai markkinaperusteinen hinnoittelu johtaa hintojen nousuun ja sitä kautta eläinsuojeluongelmiin

Eläinlääkintähuoltolain nojalla kunnaneläinlääkäri perii eläimen hoidosta virkaehtosopimuksessa määrätyn palkkion ja korvauksen eräistä kustannuksista, minkä lisäksi kunnalla on oikeus periä lain 21 §:ssä tarkoitettu niin sanottu klinikkamaksu eli korvaus maakunnan järjestämistä toimitiloista ja työvälineistä sekä avustavan henkilökunnan palkkauksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkärin vastaanotolla. Nykyisin yli puolet kuntien muodostamista yhteistoiminta-alueista perii klinikkamaksuja. Eläimen omistajilta ei sen sijaan laskuteta kunnaneläinlääkärin viran peruspalkkaa ja sen sivukuluja.

Luonnonvarakeskuksen tekemän selvityksen perusteella eläinlääkäripalvelujen yksityistäminen johtaa hintojen nousuun. Hinnat nousevat vastaavalla tavalla, jos maakuntia velvoitetaan yhtiöittämään peruseläinlääkäripalveluja tai hinnoittelemaan palveluja markkinaehtoisesti. Hintojen nousu johtaa eläinsuojeluongelmiin, koska lemmikkieläinten omistajilla ei ole varaa viedä lemmikkejä eläinlääkärille edes peruspalveluja varten, kuten sairaan eläimen perustutkimus, eläimen lopetus tai eläimen rokotus.

Hintojen nousu on viime aikoina herättänyt huomiota mediassa, esim. http://yle.fi/uutiset/3-9363127

Yhtiöittämisvelvoite tai markkinaperusteinen hinnoittelu johtaa laajaan muutokseen julkisten eläinlääkäripalvelujen tarjonnassa

Lemmikkieläimille suunnattuja yksityisiä peruseläinlääkäripalveluja on Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan tarjolla noin 2/3 nykyistä kuntien yhteistoiminta-alueista. Jos nykyisen muotoinen yhtiöittämisvelvoite säilyy, se tarkoittaa käytännössä, että 2/3 alueista joutuu joko yhtiöittämään lemmikkieläimille suunnatut palvelut tai ulkoistamaan ne. Koska peruseläinlääkäripalveluja ei käytännössä voida erottaa kiireellisestä eläinlääkärinavusta, muutos koskee kaikkia lemmikkieläimille suunnattuja palveluita.

Muutos on työläs toteuttaa ottaen huomioon palvelujen suhteellinen vähäisyys, joten on todennäköistä, että maakunnat valitsevat ulkoistamisen.

Yhtiöittämisvelvoite tai markkinaehtoinen hinnoittelu vaikeuttaa myös hyötyeläimille suunnattujen palvelujen tuottamista

Elintarviketuotanto- ja muiden hyötyeläinten pitopaikkojen lukumäärä on vähentynyt ja vähenee edelleen. Samalla eläinten pitäjien osaaminen paranee ja pitopaikoissa suoritettujen käyntien määrä vähenee. On kuitenkin tärkeää ylläpitää näitä palveluja myös tulevaisuudessa sekä eläinsuojelun että eläinten pidon taloudellisten edellytysten vuoksi.

Kunnaneläinlääkärit saavat huomattavan osan tuloistaan suoraan eläinten omistajilta. Jos kunnaneläinlääkäreillä ei ole mahdollisuutta hoitaa lemmikkieläimiä oman virkansa puitteissa palvelujen yhtiöittämisen, markkinaehtoisen hinnoittelun tai ulkoistamisen seurauksena, tulot täytyy hankkia pelkästään hyötyeläinten hoidosta. Käyntien vähäisyyden vuoksi tulot jäävät vähäiseksi, mikä vähentää kiinnostusta näihin virkoihin. Päivystyksen sujumiseksi on kuitenkin tärkeää ylläpitää riittävää määrää virkoja.

Hyötyeläimille suunnattujen palvelujen yhtiöittäminen, markkinaehtoinen hinnoittelu tai ulkoistaminen johtaa hintojen nousuun, jolloin ei enää ole taloudellisesti kannattavaa kutsua eläinlääkäriä ja eläimet jäävät hoitamatta.

Yhtiöittämisvelvoite tai markkinaehtoinen hinnoittelu romuttaa nykyisen virkaeläinlääkärijärjestelmän

Vaikka kunnilla on oikeus hankkia eläinlääkäripalvelut yksityisiltä, useimmat kunnat tuottavat edelleen eläinlääkäripalveluja itse ylläpitämällä kunnaneläinlääkärin virkoja. Järjestelmä mahdollistaa laajan virkaeläinlääkäriverkoston vähäisin kustannuksin. Virkaeläinlääkäri on helposti saatavissa vastustettavien eläintautien yhteydessä sekä tuonti- ja vientitarkastuksia varten, myös virka-ajan ulkopuolella.

Jos kunnat yhtiöittävät eläinlääkäripalvelunsa, praktisoivat eläinlääkärit rinnastuvat yksityisiin eläinlääkäreihin eivätkä enää voi toimia virkatehtävissä. Virkaeläinlääkäriverkosto harvenee ja maakuntien on palkattava päivystävät virkaeläinlääkärit erikseen.

Nykyinen kunnaneläinlääkärijärjestelmä ei myöskään mahdollista markkinaehtoista hinnoittelua, koska tällöin maksuja olisi perittävä myös kunnaneläinlääkärien kuukausipalkasta ja sen sivukuluista ja kunnaneläinlääkärin käyttäminen valvontatehtäviin vaikeutuisi.

Liite

Eläinlääkäripalvelut

Eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää eläinlääkäripalveluita. Lain 11 pykälän mukaan kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka kyseisen kunnan alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella. Arkipäivisin palvelun on mahdollistettava eläinlääkärin käynti hyötyeläinten eläintenpitopaikassa. Kunta voi lain mukaan tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen peruseläinlääkäripalveluiden ja päivystyspalveluiden tuottamisesta.

Lain 13 pykälässä säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää kiireellistä eläinlääkäriapua. Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkärinapua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina.

Eläinlääkäripalvelut on määritelty lain 3 pykälässä. Eläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläimen terveydentilan sekä sairauksien toteamista ja todistamista, eläinlääkärinavun antamista ja eläinlääkinnällisten todistusten antamista, eläimen pitämistä hoidettavana eläinlääkärinavun antamista taikka siihen liittyvää tutkimusta varten, toimenpiteitä eläimen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi, ennalta ehkäisevää terveydenhuoltotyötä sekä eläimen lopettamista. Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan lain 3 pykälän mukaan eläinlääkäripalvelua, jota annetaan eläinlääketieteellisen yleistutkimuksen tai kliinisen tutkimuksen perusteella eläintenpitopaikoissa tai tavanomaisissa eläinlääkärin vastaanottotiloissa, ei kuitenkaan eläimen pitämistä hoidettavana eläinlääkärinavun antamista tai siihen liittyvää tutkimusta varten. Lain esitöissä ja eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa (EHO 2015–2019) on selvennetty, millainen eläinlääkärinapu ja toimenpiteet esimerkiksi leikkausten osalta kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun.

Ehdotettu muutos eläinlääkintähuoltolain (eläinlääkäripalveluista annetun lain) 11 §:ään

Pykälään lisättäisiin 3 momentti, johon siirrettäisiin 1 momentin säännös, jonka mukaan peruseläinlääkäripalvelua ei tarvitse järjestää muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten, jos palvelua on muutoinkin saatavilla yhteistoiminta-alueella. Samaan momenttiin lisättäisiin myös uusi säännös, jonka mukaan maakunta voisi yhtiöittämisvelvollisuuden estämättä tuottaa peruseläinlääkäripalvelun omana toimintanaan myös siltä osin kuin markkinoilla olisi saatavilla vastaavia palveluja. Uusi säännös olisi tarpeen, sillä voimassa olevan lain säännökset ovat omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä sen suhteen, miltä osin seura- ja harrastuseläimiä varten tuotettavassa palvelussa on kyse lakisääteisestä palvelusta ja miltä osin muusta palvelusta, joka pitää maakuntalain 15 luvun säännösten mukaan yhtiöittää silloin kun toiminnan ei katsota olevan vähäistä.

Seura- ja harrastuseläinpalvelut kuuluvat kunnan ja jatkossa maakunnan lakisääteisiin palveluihin joka tapauksessa sitä kautta, että13 §:ään sisältyy velvollisuus järjestää näitä eläimiä varten kiireellinen eläinlääkärinapu kaikkina vuorokaudenaikoina. Eläinten hoitamista varten on tämän vuoksi oltava soveltuvat toimitilat, toimintavälineet ja henkilöstö. Koska vain osaan eläinlääkäripalveluista kohdistettuna yhtiöittäminen saattaa aiheuttaa maakunnissa hankalia erittelyjä ja palvelutuotannon volyymiin nähden suhteetonta hallinnollista taakkaa, voi yhtiöittämisvelvollisuus lisätä maakunnissa painetta laajamittaiseen eläinlääkäripalvelujen ulkoistamiseen ja sitä kautta vaarantaa nykyisenkaltaisen pääosin virkasuhteisten eläinlääkäreiden varaan ra-

kentuvan järjestelmän jatkuvuuden. Tällä olisi kielteisiä kansanterveydellisiä ja eläinsuojelullisia vaikutuksia, sillä virkasuhteiset praktikkoeläinlääkärit ovat tärkeä lisävoimavara muun muassa eläinsuojeluongelmiin puuttumisen ja eläintautiepidemioiden torjunnan näkökulmasta. Nykyisin samat eläinlääkärit tarjoavat usein palveluja sekä hyötyeläimille että seura- ja harrastuseläimille, ja tämän lähtökohdan muuttuminen voisi myös johtaa palvelun siirtymiseen kauemmas asiakkaista sekä entisestään vaikeuttaa hyötyeläimiä hoitavien eläinlääkäreiden rekrytointia. Lisäksi kunnan tuottaessa peruseläinlääkäripalveluja seura- ja harrastuseläimille on ollut mahdollista pitää asiakasmaksut kohtuullisella tasolla eläinten hyvinvoinnin ja kansanterveyden kannalta keskeisten toimenpiteiden osalta, kuten sairaiden eläinten perustutkimus, eläinten lopetus ja eläinten rokotus.

Maakuntalain 120 §:ssä säädetään sellaisen palvelun hinnoittelusta, jota maakunta tuottaa omana toimintanaan kilpailutilanteessa markkinoilla. Mainittua säännöstä ei voi suoraan soveltaa peruseläinlääkäripalveluun, sillä muutettavaksi ehdotetun lain 5 luvussa säädetään tyhjentävästi niistä palkkioista ja maksuista, joita peruseläinlääkäripalvelusta ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta voidaan periä. Kunnaneläinlääkäri perii virkaehtosopimuksessa määrätyn palkkion ja korvauksen eräistä kustannuksista, minkä lisäksi kunnalla on oikeus periä lain 21 §:ssä tarkoitettu niin sanottu klinikkamaksu eli korvaus maakunnan järjestämistä toimitiloista ja työvälineistä sekä avustavan henkilökunnan palkkauksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkärin vastaanotolla. Nykyisin yli puolet kuntien muodostamista yhteistoiminta-alueista perii klinikkamaksuja.

Ehdotetussa 3 momentissa velvoitettaisiin maakunta perimään muusta kuin lakisääteisen velvollisuutensa perusteella tuottamastaan peruseläinlääkäripalvelusta klinikkamaksu ja kiellettäisiin sitä kohdistamasta toimintaan lain 22 §:ssä tarkoitettua subventiota. Tämä sääntely sekä lain 10 §:n 1 momenttiin sisältyvä säännös, jonka mukaan palvelua mitoitettaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien alueella tarjoamat palvelut, olisivat omiaan estämään mahdollisia haitallisia kilpailuvaikutuksia.

Vaihtoehtoiset ratkaisut, jos edellä oleva ei riitä

- Peruseläinlääkäripalveluista säätäminen asetuksella, jolloin KKV:n olisi helpompaa vaatia yhtiöittämistä erikoiseläinpalvelujen osalta?

Edut: varmistaa, että maakunnilla on mahdollisuus tuottaa kohtuuhintaisia peruseläinlääkäripalveluja myös tulevaisuudessa

Haitat: useassa kunnassa on ehkä jo nyt vähäisiä erikoiseläinlääkäripalveluja ja näiden yhtiöittäminen aiheuttaa hallinnollista taakkaa

- Kunnille velvollisuus periä klinikkamaksun yhteydessä maksuja myös eläinlääkärien peruspalkasta ja sivukuluista

Edut: yhtiöittämisvelvoite poistuu ja peruseläinlääkäripalveluja ei tarvitse lähteä erottelemaan yksityiskohtaisesti

Haitat: ratkaisu on työläs maakunnille ja nostaa asiakasmaksuja